

УДК 330.341.2:657:003.3

І.М. Гончаренко, канд. екон. наук

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ОРГАНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

І.Н. Гончаренко, канд. екон. наук

Черниговский государственный технологический университет, г.Чернигов, Украина

ВЛИЯНИЕ ИНСТИТУЦИОННОЙ СРЕДЫ НА ОРГАНИЗАЦИЮ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

I.N. Goncharenko, PhD

Chernihiv State Technological University, Chernihiv, Ukraine

THE EFFECT OF INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF ACCOUNTING

У статті досліджено вплив правових, економічних, політичних, соціальних, зовнішньоекономічних та екологічних чинників інституційного середовища на організацію бухгалтерського обліку. Доведено, що інституційне середовище впливає на організацію бухгалтерського обліку через свої регулюючу, інформаційну та контролюючу функції на кожному етапі організації бухгалтерського процесу.

Ключові слова: інституціоналізм, чинники інституційного середовища, функції інституційного середовища, рівні управління бухгалтерським обліком, організація обліку.

В статье исследовано влияние правовых, экономических, политических, социальных, внешнеэкономических и экологических факторов институционной среды на организацию бухгалтерского учета. Доказано, что институционная среда влияет на организацию бухгалтерского учета через свои регулирующие, информационную и контрольную функции на каждом этапе организации бухгалтерского процесса.

Ключевые слова: институционализм, факторы институционной среды, функции институционной среды, уровни управления бухгалтерским учетом, организация учета.

The article studies the effect of legal, economic, political, social, external-economic and environmental factors of institutional environment on the organization of accounting. Institutional environment proved to have influence on the organization of accounting through its regulatory, information and control functions at each step of the accounting process.

Key words: institutionalism, factors of institutional environment, functions of institutional environment, levels of accounting control, structure of accounting.

Постановка проблеми. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві відноситься до компетентності його власника або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства й установчих документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення відображення фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, зберігання й оброблення документів, реєстрів і звітності протягом встановленого строку (але не менше 3-х років) несе також власник або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством згідно з чинним законодавством і установчими документами [5]. Держава визначає лише загальний порядок ведення фінансового обліку, забезпечуючи тим самим єдиний економічний простір у країні. В галузі нормативного регулювання має місце практична відсутність у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та методичних рекомендаціях, що затверджені Міністерством фінансів України, норм з регулювання організації бухгалтерського обліку на підприємствах. Держава нормативно встановлює тільки правила подання фінансової інформації в звітності, орієнтуючи її на задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів. Головна функція з організації облікового процесу перейшла безпосередньо до підприємства. Тому існує проблема встановлення єдиних організаційних, методичних та технологічних норм з організації ефективної системи ведення бухгалтерського обліку, поділеної забезпечити інформаційні потреби процесів управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чинники інституційного середовища, які впливають на систему бухгалтерського обліку, досліджували у своїх працях учені: О.М. Бородіна, П.І. Гайдуцький, С.І. Дем'яненко, В.М. Жук, Н.М. Котько, Т.М. Мельник, О.М. Могильний, П.Т. Саблук та інші. Існують різні думки дослідників про роль держави як

інституційного чинника економічного розвитку країни. Одні науковці вважають, що роль держави повинна бути активною, особливо в умовах світової економічної кризи. На думку інших, роль держави є надто великою за часткою державних витрат і має бути зменшена.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень, що стосуються проблем впливу інституційних чинників на систему бухгалтерського обліку, малодослідженим залишається роль держави як інституційного чинника на організацію бухгалтерського обліку.

Мета статті. Метою статті є визначення ролі інституційної складової в процесі організації бухгалтерського обліку на підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Процеси взаємодії людей, з яких складається життєдіяльність суспільства, безпосередньо впливають на формування і розвиток інститутів як формальних (закони, нормативні акти та державні установи), так і неформальних (традиції, звичаї, правила поведінки членів суспільства відносно один одного та до держави, її установ та організацій). Тому інституційне середовище – це ті правила і традиції, які дозволяють ефективно використовувати соціально-економічний та технологічний потенціал країни. Первісною при цьому є роль держави, яка, з одного боку, встановлює формальні правила, що є основою приватних трансакцій і формує громадянське суспільство, а з іншого – діє згідно з конституцією, встановленими нормами і порядком. Це надає можливість сформуватися стабільному і передбачуваному інституційному середовищу, у якому мінімізуються позалегальні чинники та корупція. Інституціоналізм є на сьогодні єдиною економічною теорією, яка пов'язує фундаментальні поняття економічної теорії з соціально-економічною поведінкою людини в реальному житті і претендує на пояснення не тільки економічних, але і соціальних, і політичних форм поведінки.

Інститут бухгалтерського обліку, в існуючому стані, спроможний забезпечити реалізацію щонайменше двох функцій – координуючої та розподільчої. Інституціоналізація сфери бухгалтерського обліку передбачає, що індивідууми й суб'єкти економічних відносин діють не лише відповідно до своїх інтересів, а також прав і обов'язків, за рахунок чого досягаються координація й узгодження інтересів різних груп спеціальних інтересів [3]. Розподільча функція проявляється в оптимізації розподілу матеріальних і людських ресурсів у сфері бухгалтерського обліку за рахунок поділу праці і спеціалізації, а саме: науковці розробляють методологію й аналізують поточну ситуацію, бухгалтери здійснюють практичну діяльність, держава забезпечує регулювання цієї діяльності, професійна спільнота вживає заходів щодо розвитку професії, викладачі готують кадри тощо.

Для формування сприятливого інституційного середовища розвитку професії бухгалтера важливим є забезпечення регулятором широкої участі в цьому державних інституцій. Як приклад може розглядатися практика роботи Мінагрополітики України, де відповідно до заходів з реалізації Концепції розвитку бухгалтерського обліку підтримується розроблення спеціалізованих навчальних програм і робота навчальних центрів, популяризується важливість сертифікації бухгалтерів серед підприємств та організацій, ведеться реєстр сертифікованих бухгалтерів та доводиться відповідна інформація до роботодавців (включаючи іноземних інвесторів) [2, с. 112].

Регулювання бухгалтерського обліку і звітності в Україні може бути державним та індивідуальним. Метою державного регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні є:

– створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів;

– удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Державне нормативне регулювання реалізується через ухвалення законів, прийняття інших нормативно-правових актів, які визначають правила у сфері бухгалтерського обліку.

Індивідуальне нормативне регулювання відповідно до законодавства є обов'язковим і полягає у визначенні й закріпленні розпорядчим актом політики бухгалтерського обліку, на засадах якої ведеться бухгалтерський облік і складається фінансова звітність на підприємстві.

Систему управління обліком в Україні можна розділити на чотири рівні. Кожним рівнем управління обліком створюється певна нормативна та методична база стосовно його ведення, цілей і завдань.

Перший та другий рівні управління обліком передбачають суворе дотримання чітко встановлених норм, правил і процедур, порушення яких тягне за собою відповідальність підприємств згідно із законом. До цих рівнів відносяться:

– Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [5]. Встановлює єдині методологічні засади ведення бухгалтерського обліку і складання звітності в Україні для всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

– Господарський кодекс України [1], в якому в загальному викладаються вимоги до ведення бухгалтерського обліку і подання звітності. У Господарському кодексі України визначено, що ведення бухгалтерського обліку й подання фінансової звітності є не правом, а обов'язком підприємств і організацій. Встановлено загальні основи забезпечення достовірності даних фінансової звітності. Так, майновий стан підприємства визначається сукупністю належних йому майнових прав і майнових зобов'язань, що відображається в бухгалтерському обліку його господарської діяльності згідно з вимогами закону. Юридичні особи зобов'язані на основі даних бухгалтерського обліку складати фінансову звітність за формами, передбаченими законодавством, проводити інвентаризацію належного їм майна для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності, надавати фінансову звітність відповідно до вимог Закону та їхніх установчих документів.

– Податковий кодекс України [4]. Визначає податкові відносини суб'єкта господарювання і держави.

– Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419 «Про затвердження порядку подання фінансової звітності». Визначає порядок подання фінансової звітності для всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, а також для представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

– П(с)БО, затверджені наказами Міністерства фінансів України. Розроблені відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», в яких викладені концептуальні засади складання фінансової звітності підприємств.

– План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 (зі змінами та доповненнями). Призначений для поточного відображення наявності та руху окремих видів засобів, джерел їх утворення, господарських процесів і результатів діяльності. Інструкція про застосування Плану рахунків спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках.

– Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 № 88. Визначено порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями (крім банків) незалежно від форм власності, установ та організацій, основна діяльність яких фінансується за рахунок коштів бюджету.

– Наказ Міністерства фінансів України № 69 від 11.08.94 “Про Інструкцію по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків”. Визначає порядок проведення інвентаризації на підприємствах.

Третій рівень управління передбачає насамперед розроблення загальної методологічної бази, яка враховує особливості галузей економіки та вимоги нормативних документів першого та другого рівня управління. Відповідальність за невиконання цих документів, якщо при цьому не порушуються вимоги нормативних актів першого та другого рівня, відсутня. До третього рівня управління відносяться:

– Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.00 № 356. Наведено рекомендації по вибору форми бухгалтерського обліку – системи реєстрів бухгалтерського обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення в них інформації.

– Наказ Міністерства фінансів України «Про Примітки до річної фінансової звітності» від 29.11.2000 № 302. Затверджено типову форму фінансової звітності № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», де відображається: облікова політика підприємства; інформація, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов’язковою за відповідними П(С)БО; інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості та доречності.

Четвертий рівень управління бухгалтерським обліком в Україні представляють внутрішні розпорядчі документи підприємств, установ і організацій (накази, постанови, розпорядження, рішення) щодо ведення та організації бухгалтерського обліку. Відповідальність за порушення внутрішніх нормативних документів встановлюється самим підприємством. До четвертого рівня управління відноситься Наказ про політику бухгалтерського обліку на підприємстві – це внутрішній розпорядчий документ, який надає альтернативну можливість вибору організаційних, технічних, методологічних та управлінських складових, які забезпечують підприємство та зовнішніх користувачів достовірною та своєчасною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено розподіл повноважень із нормативного регулювання бухгалтерського обліку через затвердження підзаконних нормативно-правових актів між органами влади відповідно до компетенції.

Міністерство фінансів України регулює питання методології бухгалтерського обліку й фінансової звітності та затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності для всіх підприємств (крім банків).

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, у межах своєї компетенції, відповідно до галузевих особливостей розробляють на базі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методичні рекомендації щодо їх застосування.

Важливу роль у формуванні політики бухгалтерського обліку відіграє Методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України. Методологічна рада з бухгалтерського обліку діє як дорадчий орган при Міністерстві фінансів України з метою:

– організації розробки та розгляду проектів національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;

– удосконалення організаційних форм і методів бухгалтерського обліку в Україні;

– методологічного забезпечення впровадження сучасної технології збирання та оброблення обліково-економічної інформації;

– розроблення рекомендацій щодо вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів.

Методологічна рада з бухгалтерського обліку утворюється з висококваліфікованих науковців, спеціалістів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, представників громадських організацій бухгалтерів та аудиторів України. Методологічна рада з бухгалтерського обліку діє на підставі Положення про Методологічну раду з бухгалтерського обліку. Положення про Методологічну раду з бухгалтерського обліку та її персональний склад затверджуються Міністерством фінансів України.

Після Міністерства фінансів України наступною важливою установою, яка здійснює керівництво обліком, є Державна служба статистики України. Відповідно до Закону України «Про державну статистику» від 13 липня 2000 р. (зі змінами та доповненнями). Державна служба статистики України організовує і проводить статистичне спостереження, аналіз та надання користувачам інформації про соціально-економічні явища і процеси. Державна служба статистики розробляє систему показників, за якими ведеться облік, уніфікує форми звітності, розробляє і затверджує типові форми первинного обліку. Формування та подання облікової інформації, яка використовується для складання фінансової звітності підприємств, Міністерство фінансів погоджує з Державною службою статистики України. Квартальна та річна фінансова звітність підприємства за встановленими формами обов'язково подаються органам державної статистики для узагальнення та розрахунку макроекономічних показників.

Усі чинники інституційного середовища, через які здійснюється державне регулювання організації бухгалтерського обліку, можна об'єднати у такі групи: правові; економічні; політичні; соціальні; зовнішньоекономічні, екологічні. Кожна з цих груп чинників істотно впливає на ефективність механізму державного регулювання організації бухгалтерського обліку та можливості держави впливати на дієвість і ефективність ведення обліку на підприємствах. Вплив чинників інституційного середовища на організацію бухгалтерського обліку зображено на рис.

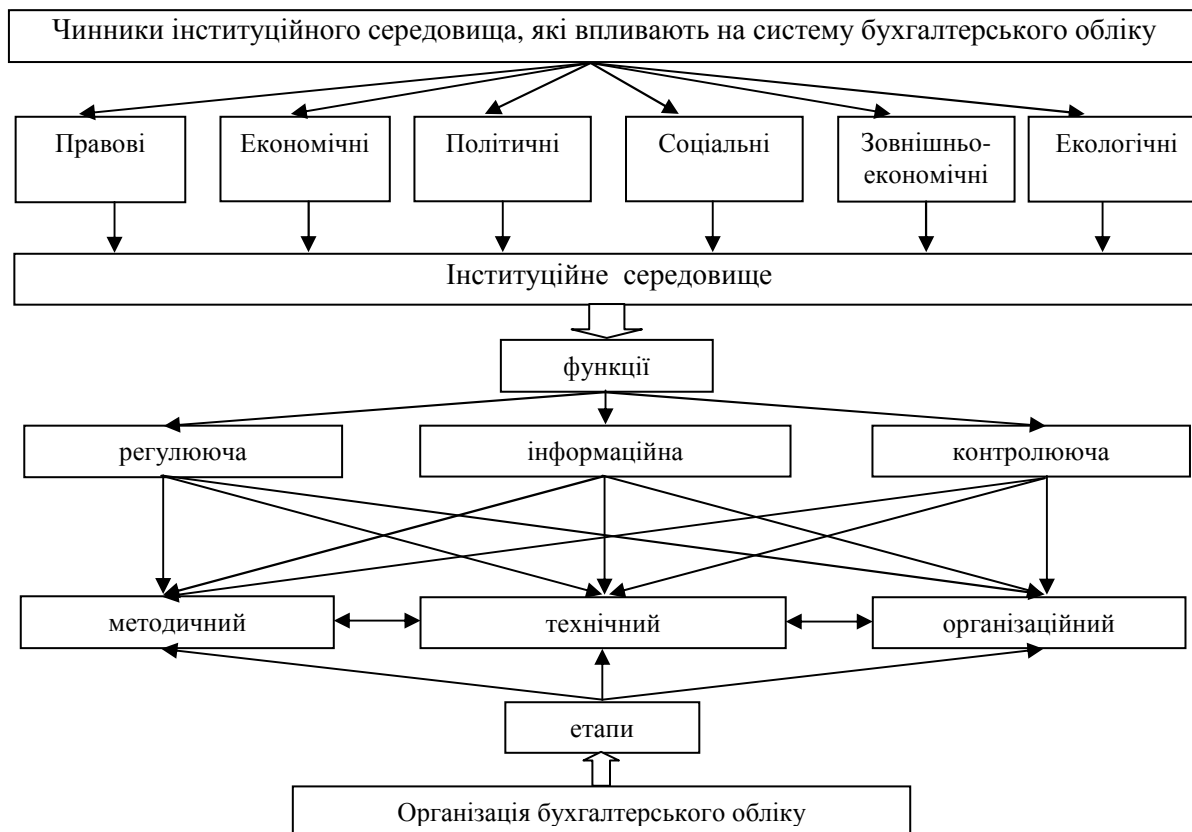

Рис. Вплив чинників інституційного середовища на організацію бухгалтерського обліку

Правові чинники. Розвиток ринкової економіки передбачає розвиток інститутів, які її персоніфікують, а знання особливостей інституційної будови суспільства зменшує невизначеність у розвитку економічної системи та підвищує ступінь передбачуваності в діях економічних суб'єктів. Основними чинниками, які забезпечують формування оптимального механізму державного регуляторного впливу на систему бухгалтерського обліку на підприємствах, є якість апарату державного управління, достатність та ефективність нормативно-правової бази, антимонопольне регулювання, взаємоузгодженість дій різних гілок влади.

До *економічних чинників* інституційного середовища відносяться: система оподаткування, рівень безробіття, інфляційні процеси в економіці, приток інвестицій в економіку країни та інші чинники.

Політичні чинники. Загальна політика держави, державний устрій, належність країни до геополітичних об'єднань, ступінь участі країни в міжнародних відносинах та інші чинники відносяться до політичних. Політичні чинники інституційного середовища повинні захищати суб'єктів господарювання та створювати їм умови для ефективного функціонування, що в свою чергу приведе до стабільного зростання економіки всієї країни.

Соціальні чинники. Рівень доходів, зайнятість населення, розвиток соціального захисту, соціальні гарантії, структура та менталітет населення – це ті соціальні чинники, які, з одного боку, визначають спрямованість заходів держави щодо стимулювання економічного зростання, а з іншого – вони є критеріями оцінювання ефективності механізму державного регуляторного впливу. Врахування цих чинників стало більш вагомим у виборі моделі економічного розвитку України – соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Зовнішньоекономічні чинники. В умовах інтеграції та глобалізації світогосподарських зв'язків, врахування зовнішньоекономічних чинників під час формування механізму державного регулювання системи бухгалтерського обліку є надзвичайно важливим. Визначальну роль у прискоренні зростання вітчизняної економіки може зіграти міжнародна фінансова інтеграція. Притік іноземного капіталу та запозичення на міжнародних фінансових ринках, членство у наднаціональних організаціях спроможні покращити якісні та кількісні характеристики економічного зростання України, що в свою чергу приводить до зближення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародної.

Екологічні чинники. Спрямовані на підвищення рівня екологічної безпеки господарювання, передбачають радикальну перебудову відносин суспільства з навколишнім середовищем, екологізацію економічного розвитку й відбір пріоритетних напрямів природоохоронної діяльності.

Інституційне середовище впливає на організацію бухгалтерського обліку через свої функції: регулюючу, інформаційну, контролюючу.

Регулююча функція полягає в забезпеченні сталого та безпечного функціонування підприємств і передбачає розроблення та видання нормативно-правових актів, що регулюють діяльність підприємств, встановлення вимог і обмежень щодо їх діяльності та надання їм рекомендацій. На методичному етапі організації бухгалтерського обліку регулююча функція інституційного середовища реалізує себе у вигляді надання суб'єктам господарювання інструкцій, рекомендацій, роз'яснень при змінах у законодавстві або прийнятті нових законів. На технічному етапі організації обліку регулююча функція знаходить своє застосування, наприклад, у наданні можливості суб'єктам господарювання за допомогою інформаційних технологій без паперових носіїв надсилати фінансові звіти до контролюючих органів, при цьому держава забезпечує інформаційну безпеку суб'єкту, який користується цією системою. На організаційний етап організації бухгалтерського обліку регулююча функція інституційного середовища впливає через розроблення кваліфікаційних вимог щодо освіти, кваліфікації, стажу роботи спеціалістів з бухгалтерського обліку, нормування їх праці, нормування санітарно-гігієнічних норм праці та ін.

Інформаційна функція полягає у наданні інформації фізичним та юридичним особам доступу до результатів діяльності підприємств. За допомогою інформаційної функції користувачі фінансової звітності підприємства з методичного етапу організації обліку можуть отримати інформацію про порядок відображення господарських операцій в обліку, про застосовувані реєстри обліку та форми звітності. Технічний етап організації обліку на підприємстві за допомогою інформаційної функції дозволить отримати інформацію про спосіб оброблення облікової інформації та надання фінансової звітності. З організаційного етапу інформаційна функція дозволяє відслідкувати систему адміністративного забезпечення ведення обліку та підготовки фінансової звітності.

Контролююча функція полягає у проведенні перевірок контролюючими органами дотримання законодавства та нормативних документів. На методичному етапі організації обліку контролююча функція інституційного середовища здійснюється у формі перевірок контролюючими органами правильності відображення господарських операцій у реєстрах бухгалтерського обліку, правильності складання фінансової звітності, за порушення законодавчої і нормативної бази накладання штрафних санкцій та ін. На технічному етапі організації обліку при використанні інформаційних технологій в обліку може бути здійснений контроль за дотриманням ліцензійних прав використання програмних продуктів, що в свою чергу може призвести до накладання штрафу за використання неліцензійного програмного продукту в організації облікового процесу. На організаційному етапі здійснюється контроль з боку держави за дотримання норм робочого часу, санітарно-гігієнічних норм та інших норм праці облікових спеціалістів.

Економічна ефективність будь-якої соціально-економічної системи, її конкурентоспроможність визначальною мірою залежить від держави через реалізацію своїх функцій. Держава в межах цих функцій забезпечує умови для розвитку економіки, підвищення добробуту та соціальної захищеності громадян, підтримує цінову конкурентоспроможність завдяки створенню відповідних інститутів та забезпеченню їх діяльності. Функції інституційного середовища знаходять своє застосування на кожному організаційному етапі бухгалтерської системи підприємства.

Згідно з Господарським кодексом України [1] уряд має повноваження визначати заходи щодо вдосконалення й розвитку бухгалтерського обліку. Своє право уряд реалізував, схваливши Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [6] і Стратегію застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [7]. У травні 2011 року Верховною Радою України було прийнято Закон України „Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»“. Зміни до Закону про бухгалтерський облік було внесено на виконання Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» щодо застосування учасниками фінансового ринку міжнародних стандартів фінансової звітності, а також відповідно до Законів України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» і Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р.

Основою запровадження МСФЗ в Україні має бути концепція їх адаптування під національне інституційне середовище з урахуванням посилення ефекту інституціональної правонаступності у глобальному світі. Це значно сприятиме еволюційній гармонізації та уникнення розбіжностей між П(С)БО і МСФЗ.

З огляду на те, як швидко і часто відбуваються зміни в нормативно-правовому середовищі, яке регламентує систему бухгалтерського обліку в країні, постає актуальність

розвитку бухгалтерської професії. Професійна освіта й сертифікація бухгалтерів є важливим чинником забезпечення як достовірності фінансової звітності, так і економічної роботи на підприємствах. Тому зміни й доповнення до чинного законодавства з бухгалтерського обліку мають передбачати обов'язковість затвердження регулятором програм підвищення кваліфікації та сертифікації бухгалтерів і відповідальність всіх суб'єктів регулятора й інших державних інституцій за стан розвитку професії.

Чітко визначеною має бути участь у роботі регуляторного органу професійних бухгалтерських об'єднань. Сьогодні чотири вітчизняні професійні бухгалтерські організації (ФПБАУ – федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України, ФАБФ – федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів, АПКУ – асоціація професійних консультантів України, УАСБА – Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів та аудиторів) мають значний науково-практичний і міжнародний потенціал для здійснення активної участі в справі регулювання бухгалтерської діяльності. Вони є членами Міжнародної Федерації Бухгалтерів (МФБ) чи її регіональної групи Євразійської Ради Сертифікованих Бухгалтерів та Аудиторів (ЄРСБА), випускають періодичні фахові видання, супроводжують спеціалізовані сайти, бухгалтерські портали.

Разом з тим, статус українських бухгалтерських організацій у справі регулювання бухгалтерської діяльності потребує законодавчого посилення. Не зважаючи на те, що всі вони входять до громадських рад при міністерствах і відомствах України, мають можливість делегувати своїх представників до методологічної ради з питань бухгалтерського обліку при Мінфіні України, останнє засвідчує не стільки їх визнання в українській державі, скільки їхню активну громадсько-професійну позицію [2, с. 109]. Тому існує необхідність законодавчого закріплення обов'язкової участі професійних організацій у справі регулювання бухгалтерської діяльності в країні.

В Україні нормативні вимоги до перепідготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів до 2012 року були розроблені тільки для фінансових установ, де чітко були визначені вимоги до освіти, кваліфікації та періодичності підвищення кваліфікації працівників бухгалтерської служби. 12 січня 2012 року був прийнятий Закон України «Про професійний розвиток працівників», який визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи професійного розвитку працівників. Прийнятий Закон дозволяє підвищити рівень кадрової складової організації бухгалтерського обліку.

Отже, уряд держави повинен нести відповідальність за стан справ в економіці, оскільки він розробляє і реалізовує економічну політику в країні. На нашу думку, завдання економічної політики повинні визначатись необхідністю покращення рівня ділової активності наших підприємств, підтримкою рівня зайнятості населення, вирівнювання регіонів економічного розвитку з метою не допущення соціальної напруженості у суспільстві. Можна відокремити багато дієвих форм участі держави у функціонуванні економіки, які застосовуються у розвинених країнах і дають певний ефект, наприклад: громадські роботи з метою підтримки зайнятості населення і підвищення купівельної спроможності; стимулювання економічного зростання шляхом оптимізації оподаткування; зниження відсоткових ставок по кредитуванню; державної підтримки експорту; державні закупівлі продукції оборонного і науково-технічного характеру; державні закупівлі продукції сільськогосподарства і стратегічних видів сировини і матеріалів для системи державних резервів саме у вітчизняних виробників; встановлення гарантованих квот сільськогосподарським виробникам за умов недостатнього виробництва продуктів харчування та зростання цін на них та багато інших заходів зі сторони держави, що можуть забезпечити високе економічне зростання наших підприємств. Держава, використовуючи різні інституційні регулятори в межах різного роду стратегій, дозволяє підприємствам підвищувати економічну ефективність своєї діяльності, що в свою чергу підвищує рівень організації на

підприємствах, у тому числі й організації бухгалтерської служби як основної служби, яка надає інформацію для управління підприємством.

Висновки і пропозиції. Таким чином, у процесі дослідження впливу правових, економічних, політичних, соціальних, зовнішньоекономічних та екологічних чинників інституційного середовища на організацію бухгалтерського обліку доведено, що інституційне середовище впливає на організацію бухгалтерського обліку через свої регулюючу, інформаційну та контролюючу функції на кожному етапі організації бухгалтерського процесу.

Список використаних джерел

1. *Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. *Завгородний В. П.* Бухгалтерский учет, контроль и аудит в условиях рынка / В. П. Завгородний, В. Я. Савченко. – К. : Блиц-Информ, 1995. – 832 с.
3. Капучак І. О. *Систематизація принципів організації обліку та складання фінансової звітності* / І. О. Капучак, А. В. Хмелевська // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2009. – № 2, т. 1. – С. 26-30.
4. *Податковий кодекс України від 02.12.10 р. № 2755-VI* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
5. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність* : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
6. *Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки* : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 № 34.
7. *Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні* : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р.